

Οι ανοικτές επιστολές που ανταλλάξαν οι Τάκης Λαζαρίδης και Μίκης Θεοδωράκης για τις εκδηλώσεις στην Μακρόνησο το 2003

«Συλλυπητήρια για την φιέστα στη Μακρόνησο»

Αγαπητέ Μίκη,

Προς αποφυγήν τυχόν παρεξηγήσεων, είμαι υποχρεωμένος ευθύς εξαρχής να δηλώσω την ταυτότητά μου.

Είμαι παλιός συναγωνιστής σου στους αγώνες για «λαϊκή δημοκρατία», «ειρήνη» και «σοσιαλισμό». Καταδικασμένος σε θάνατο μαζί με τον Μπελογιάννη και εν συνεχεία τρόφιμος, επί δεκαπενταετία, των εγκληματικών φυλακών της χώρας. Ο πατέρας μου, ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ, Γραμματέας του Εργατικού ΕΑΜ στην Κατοχή, καταδικάστηκε για την αντιστασιακή του δράση σε θάνατο από γερμανικό στρατοδικείο και εκτελέστηκε το Μάη του '43. Και η μητέρα μου καταδικάστηκε για την αντιστασιακή της δράση σε ισόβια δεσμά από βουλγαρικό στρατοδικείο και στη διάρκεια του Εμφυλίου πέρασε και αυτή από τη Μακρόνησο...

Στη φυλακή, Μίκη, είχα τον χρόνο να διαβάσω αρκετά, να σκεφτώ πολλά και να καταλάβω περισσότερα. Και μετά τη φυλακή, διαπιστώνοντας τη σκληρή πραγματικότητα στις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού», βλέποντας τις αλλεπάλληλες λαϊκές εξεγέρσεις στις χώρες αυτές και τις ισάριθμες επεμβάσεις των σοβιετικών τανκς στους δρόμους της Βουδαπέστης, του Βερολίνου και της Πράγας, κατάλαβα τη φοβερή αλήθεια.

Ενώ νομίζαμε ότι πολεμούσαμε για τα ανώτερα ιδανικά της «ελευθερίας», της «δημοκρατίας» και του «σοσιαλισμού», στην πραγματικότητα πολεμούσαμε και

θυσιαζόμεσταν για την επιβολή της στυγνής δικτατορίας των Ζαχαριάδη-Ιωαννίδη, για τη μετατροπή της πατρίδας μας σε σοβιετικό προτεκτοράτο. Δεν μπορώ λοιπόν, Μίκη, να σε συγχαρώ για τη φιέστα στη Μακρόνησο. Το μόνο που μπορώ να κάνω είναι να σου απευθύνω ειλικρινή συλλυπητήρια. Γιατί ενώ η πατρίδα μας έχει ζωτική ανάγκη από εθνική ενότητα και ομοψυχία, εσύ και όσοι συνεργάστηκαν μαζί σου, επιμένετε να ξύνετε πληγές, επιμένετε να βρικολακιάζετε ένα παρελθόν για το οποίο μόνο ντροπή μπορούμε να νιώθουμε. Πασχίζετε, για λόγους ευτελούς κομματικής σκοπιμότητας, να διαιωνίσετε ανύπαρκτες, πλέον, «διαχωριστικές γραμμές» .

Είναι, πράγματι, πρωτοφανείς οι αγριότητες που διέπραξαν οι αντίπαλοί μας στη Μακρόνησο. Όμως οι αγριότητες, Μίκη, είναι νόμος του Εμφυλίου. Και σε αγριότητες δεν υστερήσαμε κι εμείς. Ας θυμηθούμε την Ελένη Γκατζογιάννη και τις άλλες μαρτυρικές μανάδες της Ηπείρου. Ας θυμηθούμε τον Χρήστο Λαδά. Κι ας μην ξεχνάμε τις βιαίως στρατολογημένες ανήλικες χωριατοπούλες που με το ζόρι βάζαμε να πολεμήσουν, με το ζόρι να σκοτώσουν και να σκοτωθούν!

Το πραγματικό ερώτημα, λοιπόν, δεν είναι ποιός ευθύνεται για τις αγριότητες του Εμφυλίου, αλλά ποιός ευθύνεται για τον ίδιο τον Εμφύλιο και συνεπώς και για τις αγριότητές του. Και οι μεγάλοι ένοχοι, Μίκη, είμαστε εμείς. Αυτή είναι η οριστική και τελεσίδικη κρίση της Ιστορίας. Και την κρίση αυτή έρχεται να επικυρώσει με τον πιο έγκυρο και αδιαμφισβήτητο τρόπο ο ίδιος ο «μεγάλος αρχηγός», ο Νίκος Ζαχαριάδης.

Στο «Χρονικό» του, που άρχισε να γράφει την Πρωτομαγιά του 1966 (βλ. «ΤΟ ΒΗΜΑ» 17-8-2003), χαρακτηρίζει «κάλπικη» την άποψη ότι το ελληνικό αριστερό κίνημα παρασύρθηκε στον ένοπλο αγώνα από τους Άγγλους. Και απερίφραστα δηλώνει: «Στην πραγματικότητα, οι Άγγλοι θέλαν να μας παρασύρουν στις δικές τους εκλογές για να επικυρώσουν έτσι κοινοβουλευτικά, «λαϊκά», το καθεστώς που επέβαλαν με την ένοπλη επέμβασή τους και με τη Βάρκιζα».

Δεν μας έσπρωξαν λοιπόν οι Άγγλοι στον Εμφύλιο, Μίκη. Μόνοι μας μπήκαμε στο σφαγείο! «Για να σώσουμε την τιμή του ΚΚΕ», καμαρώνει ο Ζαχαριάδης!

Κάποια στιγμή, Μίκη, αντί να θρηνούμε για τις αγριότητες του Εμφυλίου και να επιδιώκουμε «ρεβάνς», αντί να παριστάνουμε τους κήνσορες και τους τιμητές, θα πρέπει να κρύψουμε το πρόσωπο από ντροπή και να κλάψουμε πικρά για το αδικοχυμένο αίμα των δικών μας αλλά και των αδελφών μας της άλλης πλευράς.

Κι όμως, θα μπορούσες, Μίκη, να οργανώσεις μια πραγματικά εθνική γιορτή στη Μακρόνησο. Μια γιορτή εθνικής συναδέλφωσης και συμφιλίωσης. Όπου θα καλούσες να παραστούν όλοι. Και οι δικοί μας αλλά και οι «άλλοι».

Οι συγγενείς της Ελένης Γκατζογιάννη και του Χρήστου Λαδά. Τα αδέρφια και τα παιδιά, όχι μόνο των δικών μας μαχητών, αλλά και των χιλιάδων ανδρών και αξιωματικών του ελληνικού στρατού που έπεσαν στο Γράμμο και στο Βίτσι για να παραμείνει η χώρα μας ελεύθερη και δημοκρατική. Σ' αυτή τη γιορτή, Μίκη, θα τραγουδούσαμε και θα κλαίγαμε μαζί, θα ταξιδεύαμε σε έναν κόσμο αγάπης και αδελφοσύνης με τα φτερά της υπέροχης μουσικής σου. Κι όρκο βαρύ θα παίρναμε, ότι ποτέ πια δεν θα σηκώναμε όπλα εναντίον αλλήλων.

Σ' αυτή τη γιορτή, Μίκη, θα μπορούσες να υψωθείς σε εθνική μορφή, σε πανελλήνιο σύμβολο ενότητας και συμφιλίωσης. Δεν το έπραξες. Προτίμησες να περιχαρακωθείς στο ιδεολογικό και πολιτικό γκέτο της χρεοκοπημένης και ανυπόληπτης Αριστεράς, αυτής που τόσες συμφορές προκάλεσε στον τόπο με την ανεύθυνη και τυχοδιωκτική πολιτική της. Δεν είναι κρίμα, Μίκη;

Με βαθύτατη απογοήτευση

Τάκης Λαζαρίδης

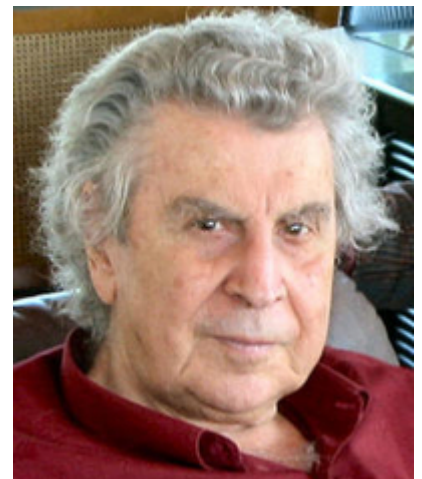
(Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία - 07/09/2003)

«Δεν παλέψαμε για να επιλέξουμε τυράννους»

Κύριε διευθυντά,

Γνωρίζω και τιμώ τους αγώνες και τις θυσίες του κ. Λαζαρίδη. Συμβαίνει όμως οι εκτιμήσεις μου για τα γεγονότα που αναφέρει να είναι εντελώς διαφορετικές.

Σ' ένα τόσο μαζικό και μεγάλο λαϊκό κίνημα όπως υπήρξε το ΕΑΜ, που μάλιστα δημιουργήθηκε μέσα στο καμίνι της αντίστασης κατά των κατακτητών, μέσα σε χρόνο ρεκόρ, ήταν επόμενο να μην υπάρχει ούτε ομοιογένεια ούτε ομοιομορφία και επομένως ούτε κοινές εμπειρίες και

αντιλήψεις και τελικά ούτε και η ίδια αποτίμηση συνθηκών και γεγονότων...

Αλλιώς έζησε και είδε τα γεγονότα ο απλός αγράμματος αντάρτης, αλλιώς ο διανοούμενος της πόλης, αλλιώς ένα μεσαίο στέλεχος στην Ικαρία ή στη Μακρόνησο και αλλιώς ένα μέλος ενός ανώτατου κομματικού μηχανισμού, όπως ήταν ο κ. Λαζαρίδης. Ο οποίος πιθανόν να γνώρισε από κοντά τις αρνητικές πλευρές της κομματικής ηγεσίας που ασκούσε την εξουσία (στον βαθμό και με τον τρόπο που θα μπορούσε να την ασκήσει μέσα σ' ένα τόσο πλατύ, ζωντανό, ανεξάρτητο και δυναμικό κίνημα όπως το δικό μας, με την έντονη σφραγίδα του πατριωτισμού) και που σαν κάθε εξουσία είχε και αυτή τις αμαρτίες της.

Είχαμε λοιπόν κι εμείς εδώ τους δικούς μας «πρίγκιπες», τους δικούς μας «βαρόνους», «παιδιά ενός ανώτερου θεού» -του κομματικού κατεστημένου- που μας έβλεπαν εμάς τους απλούς οπαδούς σαν πιόνια που μπορούσαν τάχα να τα κινούν κατά τις ορέξεις τους. Η αλήθεια είναι, ότι η συνεισφορά τους κατάντησε να είναι μόνον αρνητική, γιατί όπως αποδείχθηκε ήσαν κατώτεροι του λαϊκού κινήματος που συνέτειναν κάποτε οι ίδιοι να δημιουργηθεί. Μιλάω φυσικά για μια χούφτα γνωστούς και μη εξαιρετέους ηγέτες και τους «μηχανισμούς» που τους πλαισίωναν εδώ κι εκεί.

Στη συνέχεια όμως μπερδεύτηκαν, καθώς δεν είχαν τη δύναμη να κόψουν τον ομφάλιο λώρο με τα «αδελφά κόμματα» και τα ξεπερασμένα εγχώρια κατεστημένα ιερατεία, ομάδες και ομαδούλες που επειδή ακριβώς μερικοί απ' αυτούς είχαν στο νου τους μειοδοσίες και ξεπουλήματα, μας λένε τώρα πως όλοι εμείς οι απλοί και αγνοί και κυρίως οι πολλοί δεν ήμασταν παρά ένα άβουλο κοπάδι που υποχρεωτικά θα τους ακολουθούσε στα βρόμικα σχέδιά τους...

Δυστυχώς, στο σημείο αυτό όλοι μιλούν με υποθέσεις. «Εάν νικούσε το ΕΑΜ, τότε θα είχαμε τη δικτατορία των Ζαχαριάδη-Ιωαννίδη». Με τα ίδια «εάν» μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι δεν θα είχαμε δικτατορία και ότι, αν κάποιος την επιχειρούσε, θα σκόνταφτε στη συντριπτική πλειοψηφία των μελών του ΕΑΜ. Η απόδειξη ότι, άλλο ήταν το λαϊκό κίνημα και άλλο ο ασφυκτικός και ξεκομμένος κόσμος των μηχανισμών, είναι ότι το κίνημα αυτό επέζησε μετά την ήττα και, αλλάζοντας μορφές και μεθόδους, ανέδειξε την ΕΔΑ σε κόμμα αξιωματικής αντιπολίτευσης, εννέα μόλις χρόνια μετά το τέλος του Εμφυλίου, κυριάρχησε στη δεκαετία του '60 στους αγώνες για τη Δημοκρατία και τον Πολιτισμό και, τέλος, μπήκε επικεφαλής στον αντιδικτατορικό αγώνα, πληρώνοντας συνάμα και το ακριβότερο τίμημα για την αποκατάσταση της Δημοκρατίας.

ΟΧΙ, το ελληνικό αριστερό κίνημα δεν είχε καμία σχέση με τις εξελίξεις σε

κράτη που κατά την περίοδο της κοσμογονίας, της αντίστασης κατά των χιτλερικών, εκείνα πολεμούσαν στο πλευρό του Χίτλερ. Γι' αυτόν τον λόγο, το δικό μας κίνημα δεν ήταν διατεθειμένο να δεχτεί στην πλάτη του την εξουσία της οποιασδήποτε κομματικής φατρίας, με όποιο φανταχτερό περικάλυμμα...

Εμείς στη Μακρόνησο, δεν παλέψαμε για καμία κλίκα Ζαχαριάδη-Ιωαννίδη. Παλέψαμε για τον ελληνικό λαό, για την ιστορία και τις παραδόσεις μας, για τη δική μας λευτεριά, την τιμή, την αξιοπρέπεια και τη δική μας απόλυτη ανεξαρτησία. Δεν παλέψαμε για να επιλέξουμε τυράννους. Δυστυχώς όμως αυτοί που έζησαν κάτω από τη σκιά της εξουσίας και μέσα στους σκοτεινούς κόσμους των κομματικών μηχανισμών, είναι φυσικό να επηρεάστηκαν απ' αυτούς, να διαμορφώθηκαν απ' αυτούς και τελικά να μην μπορούν να δουν την πραγματικότητα, παρά μέσα από τους παραμορφωτικούς φακούς μιας μίζερης κομματικής εξουσίας που, επειδή συνωμοτούσε όταν εμείς σφαδάζαμε στα νύχια των δημίων, νόμιζε ότι διαφεντεύει τη μοίρα μας. Και τώρα, κάποιος που υπήρξε γέννημα-θρέμμα και, τελικά, θύμα αυτών των μηχανισμών μάς καλεί, ούτε λίγο ούτε πολύ, να φτύσουμε επάνω στις πληγές και στους νεκρούς μας. Να φτύσουμε επάνω στη μνήμη των αγώνων μας. Να φτύσουμε επάνω στη Μακρόνησο.

Είναι περίεργο, όμως αληθινό, το γεγονός ότι οι φανατικότεροι τιμητές των κομμουνιστών και των εαμιτών προήλθαν από ανθρώπους που έζησαν πλάι σε ηγετικούς κύκλους και υψηλούς κομματικούς μηχανισμούς.

Πάντως, σε τέτοια αθλιότητα δεν τόλμησαν να φτάσουν ακόμα και οι χειρότεροι εχθροί μας... Φαίνεται ότι πραγματικά δεν έχει τέλος η άβυσσος της ψυχής του ανθρώπου.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ομολογήσω ότι, διαβάζοντας το εν λόγω κείμενο, άρχισα να βυθίζομαι στους εφιάλτες και τους ιλίγγους της Μακρονήσου, τότε που για να σωθώ έπρεπε να υπογράψω τη Δήλωση Μετανοίας, να δεχτώ ότι ανήκα σε μια παράταξη λαθών και εγκλημάτων και να τα αποκηρύξω, και μάλιστα «μετά βδελυγμίας».

Την ίδια αποκήρυξη των ίδιων λαθών και εγκλημάτων, καλούμαι να πράξω σήμερα από τον κ. Λαζαρίδη και να υπογράψω Δήλωση Μετανοίας, γιατί τόλμησα να τιμήσω μαζί με χιλιάδες προσκυνητές τη μνήμη των θυμάτων μιας βάρβαρης εποχής κατά την οποία και ο τελευταίος Έλληνας γνωρίζει καλά σε ποιά πλευρά υπήρξαν τα θύματα και ποιοι ήσαν οι θύτες, ποιός ήταν ο ρόλος των Άγγλων που βεβαίως ΑΥΤΟΙ οδήγησαν στον εμφύλιο, ενώ τα όποια δικά μας «λάθη» μόνο ως άλλοθι μπορεί να χρησιμοποιήσουν.

Η μόνη διαφορά, ευτυχώς, είναι ότι σήμερα λείπουν τα ρόπαλα και τα μπαμπού, με τα οποία η φαλκίδευση της ιστορίας γινόταν «πειστικότερα» αποδεκτή.

Όμως, έστω και σαν μια εφιαλτική ανάμνηση, η νεκρανάσταση της λογικής της «εθνοκροσύνης» με τη μορφή «ανοιχτής επιστολής» ξύνει μέσα μου πληγές που δεν έκλεισαν και τις κάνει να αιμορραγούν.

Αλλά και ο κ. Λαζαρίδης παραδέχεται ότι όλοι αυτοί που πέρασαν από τη Μακρόνησο, βρέθηκαν εκεί και υπέφεραν όσα υπέφεραν διότι πίστευαν σε ιδανικά. «Νομίζαμε», γράφει, «ότι πολεμούσαμε για τα ανώτερα ιδανικά της ελευθερίας, της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού». Και όλοι αυτοί (15.000 άτομα κατά τους διοργανωτές) που αποτέλεσαν το κοινό των τριών συναυλιών, πήγαν βεβαίως για να αποτίσουν έναν φόρο τιμής. Πώς δικαιούται λοιπόν κανείς να εκστομίσει τον χαρακτηρισμό «φιέστα» σ' αυτό το προσκύνημα, σ' αυτό το «μνημόσυνο», που (σε αντίθεση με την «άλλη» πλευρά) ήταν το μοναδικό μέσα σε 55 χρόνια;

Όσο για τα σχετικά με την...προσπάθειά μου να «διδαιωνίσω ανύπαρκτες πλέον διαχωριστικές γραμμές», δεν χρειάζεται νομίζω να υπενθυμίσω τη θέση μου, που είναι πραγματικά στάση ζωής, αφιερωμένης ακριβώς στην υπέρβαση των διαχωριστικών γραμμών και στην Εθνική Ενότητα. Από την 1η Συμφωνία που συνέθεσα ΜΕΣΑ στη Μακρόνησο και την αφιέρωσα ΕΚΕΙ σε δύο φίλους μου που σκοτώθηκαν σε αντίθετα στρατόπεδα και το «Τραγούδι του νεκρού αδελφού», μέχρι σήμερα...

Ας μου επιτρέψει όμως ο κ. Λαζαρίδης να είμαι από εκείνους που πιστεύουν ακράδαντα ότι «συμφιλίωση» δεν επιτυγχάνεται χωρίς ΜΝΗΜΗ.

Είθε αυτή να είναι η τελευταία φορά που αναγκάζομαι να αναφερθώ στους εφιάλτες της Μακρονήσου.

Μίκης Θεοδωράκης

(Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία - 14/09/2003)